DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.10(197).33
УДК: [796.332:796.012.576.6:796.093.1(4)(477)

Перепелиця П.Є.
к. фіз. вих., доцент
Харківська державна академія фізичної культури
ORCID ORG/ 0009-0003-7315-4369
Перевозник В.І.
к. фіз. вих., доцент
Харківська державна академія фізичної культури
ORCID ORG/ 0000-0001-6798-1497

ДИНАМІКА ІГРОВОЇ АКТИВНОСТІ ФУТБОЛІСТІВ ЗБІРНИХ КОМАНД УКРАЇНИ ТА БЕЛЬГІЇ НА ЧЕМПІОНАТІ ЄВРОПИ-2024.

Анотація. *Характерною рисою змагальної діяльності футболістів високої кваліфікації є швидкість перебігу процесів мислення. Навколишня обстановка під час гри настільки мінлива, що вимагає надзвичайної готовності гравців до швидкої реакції на ситуацію що виникла, тобто швидкого вибору наступної техніко-тактичної дії. Затримка у сприйнятті ігрової ситуації, виборі та здійсненні рішення призводить до запізнення дій у відповідь на дії суперника. Отже, швидкість і точність техніко-тактичних дій – один із важливих показників ігрової активності футболістів.* ***Мета дослідження:*** *на основі педагогічних спостережень визначити показники ігрової активності збірних команд України та Бельгії у матчі чемпіонату Європи з футболу-2024.* ***Методи дослідження:*** *теоретичний аналіз і узагальнення даних науково-методичної літератури, методи педагогічних спостережень, методи математичної статистики, реєстрація та порівняльний аналіз показників ігрової активності (точні передачі м'яча в різних зонах ігрового поля) збірних команд України та Бельгії на чемпіонаті Європи-2024 з футболу в іграх групового раунду.* ***Результати дослідження:*** *проведено аналіз показників техніко-тактичних дій (кількість точних передач), які відображають рівень командної взаємодії (в зонах: захисту, атаки та середній зоні ігрового поля) в шести 15-хвилинних часових відрізках в матчі групового раунду збірних команд України та Бельгії на чемпіонаті Європи-2024 з футболу.* ***Висновки:*** *Рівень ігрової активності футболістів високої кваліфікації залежить від безлічі факторів, включаючи фізичну підготовку (сила, витривалість, швидкість, спритність, гнучкість), технічну та тактичну підготовку, а також психологічні та ментальні якості, такі як концентрація, швидкості прийняття рішень та впевненість у собі. Загалом висока ігрова активність є результатом поєднання добре розвинених фізичних якостей, технічних навичок, тактичного мислення та психологічної стійкості.*

Ключові слова: *передачі м'яча, ігрова активність, динаміка гри, контроль м'яча, швидкість мислення, ігровий епізод.*

Perepelytsia P.E., Perevoznik V.I. Dynamics of game activity of football players of the national teams of Ukraine and Belgium at the 2024 European Championship. *A characteristic feature of competitive activity of highly qualified football players is the speed of thought processes. The surrounding environment during the game is so changeable that it requires extraordinary readiness of players to quickly react to the situation that has arisen, that is, to quickly choose the next technical and tactical action. Delay in perception of the game situation, choice and implementation of the decision leads to delayed actions in response to the opponent's actions. Therefore, the speed and accuracy of technical and tactical actions is one of the important indicators of the game activity of football players.* ***The purpose of the study:*** *on the basis of pedagogical observations, to determine the indicators of the game activity of the national teams of Ukraine and Belgium in the match of the European Football Championship-2024.* ***Research methods:*** *theoretical analysis and generalization of data from scientific and methodological literature, methods of pedagogical observations, methods of mathematical statistics, registration and comparative analysis of game activity indicators (accurate ball passes in different zones of the playing field) of the national teams of Ukraine and Belgium at the 2024 European Football Championship in group round games.* ***Research results:*** *An analysis of technical and tactical action indicators (number of accurate passes) was conducted, which reflect the level of team interaction (in the zones: defense, attack and the middle zone of the playing field) in six 15-minute time periods in the group round match between the national teams of Ukraine and Belgium at the 2024 European Football Championship.* ***Conclusions:*** *The level of playing activity of highly skilled football players depends on many factors, including physical training (strength, endurance, speed, agility, flexibility), technical and tactical training, as well as psychological and mental qualities, such as concentration, speed of decision-making and self-confidence. In general, high playing activity is the result of a combination of well-developed physical qualities, technical skills, tactical thinking and psychological resilience.*

Keywords: *ball passing, game activity, game dynamics, ball control, speed of thinking, game episode.*

Вступ. Провідні фахівці сучасного футболу вважають, що вміння гравців ефективно використовувати навички тактичного мислення, є основою ігрової активності футболістів [1; 2; 3].

В процесі гри тактичне мислення гравців проявляється як розумова діяльність що втілюється в доцільні і адекватні практичні дії у відповідь на ситуації що відбуваються у навколишньому середовищі [2; 4; 5].

Змістовними та функціональними особливостями даної розумової діяльності є:

- процес швидкої та адекватної оцінки ігрових ситуацій, що безперервно змінюються;
- вибір ефективного тактичного рішення;
- процес планування послідовності ігрових дій та реалізації тактичних задумів;
- передбачення техніко-тактичних дій противника та маскування власних намірів [1, 6, 7, 8].

Розглядаючи тактичне мислення як складову ігрової активності футболіста, необхідно виділити ряд основних його специфічних ознак:

1. У процесі виконання технічного прийому тактичне мислення включено в саму практичну дію, невіддільне від неї і виражається не тільки у пошуку правильного тактичного ходу, але й у його практичній реалізації. Так, контролюючи м'яч, футболіст повинен: миттєво оцінити ситуацію, що склалася навколо нього, миттєво спланувати свої дії, прийняти найбільш правильне в даний момент рішення і реалізувати його за допомогою швидкого і точного технічного прийому [2, 3, 8, 9].

2. Наглядно-образний характер тактичного мислення, вимагає від гравця швидкої оцінки просторових та часових параметрів своїх дій у процесі групової і командної взаємодії [4, 7, 8, 10].

3. Швидкий темп зміни ігрових ситуацій вимагають від гравців уміння майже миттєво оцінювати обстановку, приймати доцільне рішення та виконувати його [5, 6, 8, 10].

Отже, ігрова активність футболіста має відрізнятися максимальною швидкістю протікання розумових процесів. До умов, що забезпечують швидкість протікання розумових процесів, слід віднести: високу інтенсивність та стійкість уваги, наявність великого досвіду та стан високої фізичної тренованості.

Зв'язок роботи з важливими науковими програмами або практичними завданнями. Робота виконана згідно з ініціативною темою НДР у галузі фізичної культури та спорту Харківської державної академії фізичної культури на 2023-2028 рр. «Оптимізація навчально-тренувального процесу у футболі» номер держреєстрації 0123U105317.

Мета дослідження: на основі педагогічних спостережень визначити показники ігрової активності (точні передачі м'яча в різних зонах ігрового поля) збірних команд України та Бельгії у матчі чемпіонату Європи з футболу-2024.

Методи дослідження: теоретичний аналіз і узагальнення даних науково-методичної літератури, методи педагогічних спостережень, методи математичної статистики.

На основі відео-запису матчів збірної команди України в іграх групового раунду на чемпіонаті Європи-2024 з футболу, в першому і другому таймах реєструвались точні передачі м'яча партнеру, таким чином визначалась ігрова активність гравців в трьох зонах ігрового поля: в середній зоні, зонах захисту і нападу (рис. 1).

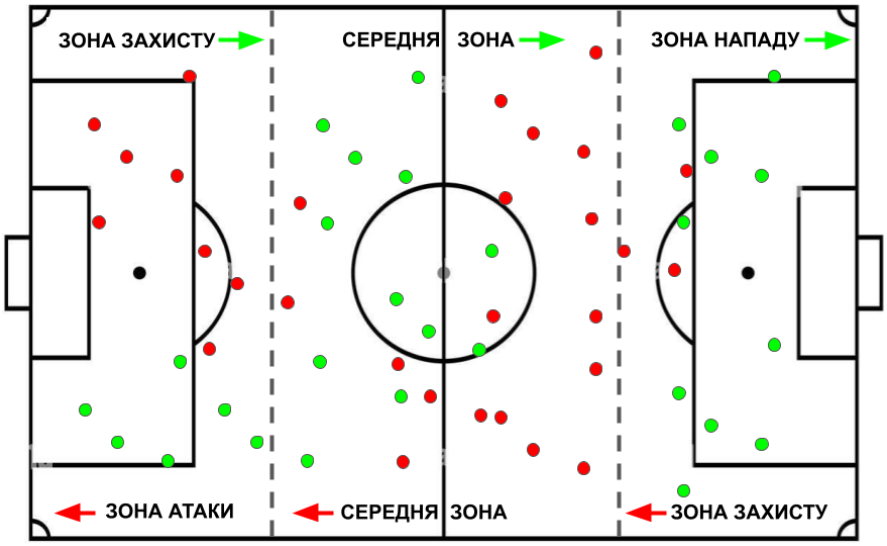

Рис. 1. Методика реєстрації точних передач м'яча в трьох зонах ігрового поля: в середній зоні, зонах захисту і нападу.

умовні позначення:

- місце виконання точної передачі м'яча гравцем команди (А)

- місце виконання точної передачі м'яча гравцем команди (В)

Отримані дані оброблялись за допомогою статистичних показників:

n - об'єм (число одиниць) вибіркової сукупності;
Σ - сума ряду;
$\bar{x}$ - середнє значення за генеральною сукупністю;
s - середнє квадратичне відхилення у вибірці;
σ - генеральне стандартне відхилення;
μ - середня помилка вибірки.

Результати дослідження та їх обговорення.

Аналізуючи техніко-тактичні дії (точні передачі) збірних команд України та Бельгії мають наступні кількісні показники (таблиця 1).

Таблиця 1

Статистичні показники ігрової активності
гравців команд України та Бельгії в середній зоні.

Статистичні показники	Зони ігрового поля (Збірна команда України)		
	захисту	середня	нападу
n	6	6	6
Σ	91	230	37
$\bar{x}$	15,1	38,3	6,1
s	5,19	15,1	4,11
σ	4,74	13,79	3,76
μ	2,12	6,16	1,68
Статистичні показники	Зони ігрового поля (Збірна команда Бельгії)		
	захисту	середня	нападу
n	6	6	6
Σ	89	327	88
$\bar{x}$	14,8	54,5	14,6
s	8,63	20,06	5,39
σ	7,88	18,31	4,92
μ	3,52	8,19	2,2

Гравці збірної України найбільшу кількість передач (19) виконали в зоні захисту з 1 по 30 хв., а найменший показник передач (8) був зафіксований з 76 по 90 хв. Треба також зазначити що у часових відрізках з 1 по 30 хв. та з 46 по 75 хв. динаміка командного контролю м'яча не відрізнялась суттєвими коливаннями.

Гравці збірної команди Бельгії виконали в зоні захисту з 1 по 15 хв. найбільшу кількість передач - (27), а найменшу – (3), в часовому проміжку з 76 по 90 хв. При цьому треба зазначити, що динаміка групових і командних взаємодій не відрізнялася стабільністю показників виконаних передач (рис. 2).

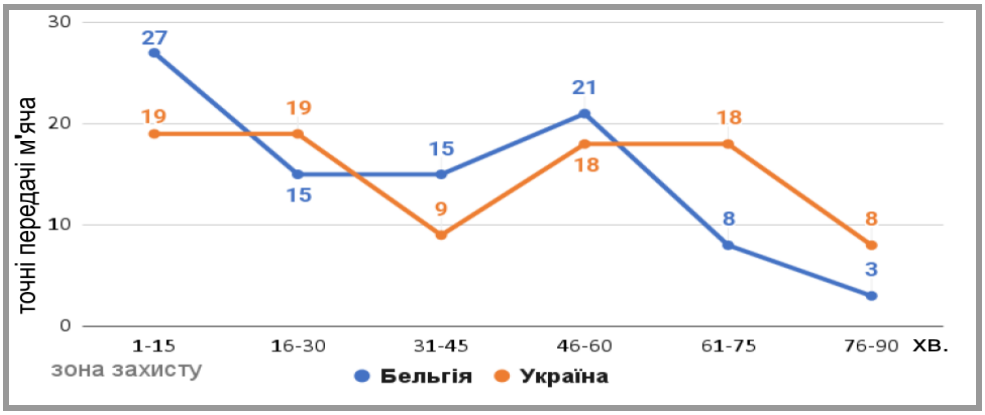

Рис. 2. Показники точних передач м'яча збірних команд Бельгія та України в зоні захисту.

Аналізуючи динаміку показників точних передач гравців збірної України в середній зоні ігрового поля було отримано наступні результати. Так, з 31 по 45 хв. найбільший контроль м'яча дорівнював (54) передачам, а найнижчий (22) був зафіксований з 1 по 15 хв. Також треба відзначити стабільність динаміки виконаних передач у часові проміжки (з 16 по 45) та (з 46 по 75) хв.

Гравці збірної команди Бельгії демонстрували найбільшу кількість передач (84) з 1 по 15 хв., а найменшу (25) з 76 по 90 хв. При цьому треба відзначити що у більшості проміжків ігрового часу з 1 по 30, з 46 по 75 хв. гравці збірної Бельгії домінували у командному контролі м'яча (рис. 3).

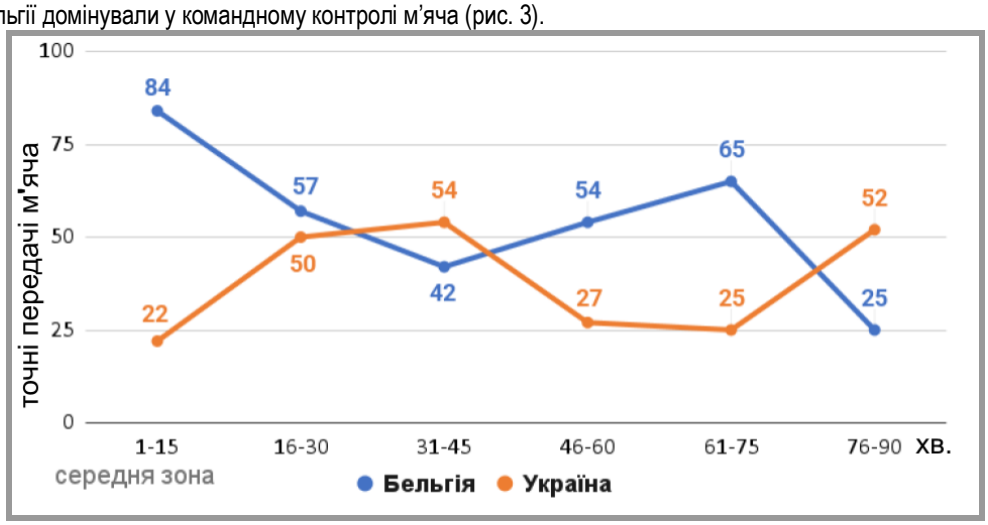

Рис. 3. Показники точних передач м'яча збірних команд Бельгії та України в середній зоні.

В зоні нападу командний контроль м'яча збірної України значно поступався збірній Бельгії. Так, динаміка виконаних передач з 16 по 90 хв. не відрізнялась високими коливаннями, їх інтервал складав від (3) до (7) передач. В той же час найбільший кількісний показник (14) був зафіксований з 1 по 15 хв.

Збірна Бельгії демонструвала більш високі результати групової та командної взаємодії. В часових проміжках з 46 по 60 хв. був зафіксований найвищий показник кількості точних передач (22), а н найнижчий (10) з 61 по 75 хв. Стабільна відсутність суттєвих коливань динаміки контролю м'яча зареєстрована з 61 по 90 хв (рис. 4).

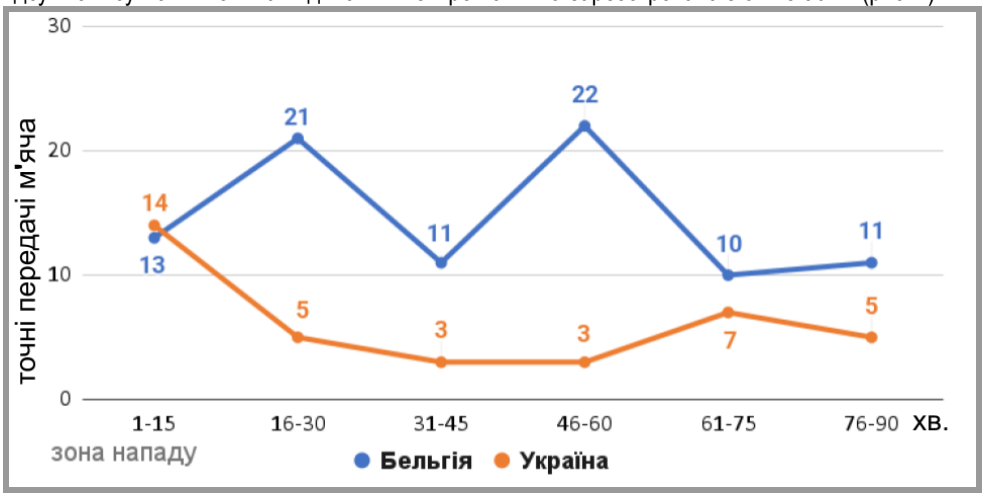

Рис. 4. Показники точних передач м'яча збірних команд Бельгії та України в зоні нападу.

Не зважаючи на суттєву перевагу збірної команди Бельгії над командою України в загальній кількості точних передач в середній зоні (327 проти 230), та в зоні нападу (88 проти 37) відповідно. В кінцевому підсумку це не вплинуло на загальний результат в матчі, який завершився з рахунком (0:0). Цей рахунок ще раз підтверджує наші попередні висновки, які ми зробили в матчі збірних України та Румунії, про те що кількісні показники повинні бути не тільки високими а й ефективними. Тільки в тих випадках, коли «кількість» буде переходити в «якість», це буде мати суттєвий позитивний вплив на результат матчу (рис. 5).

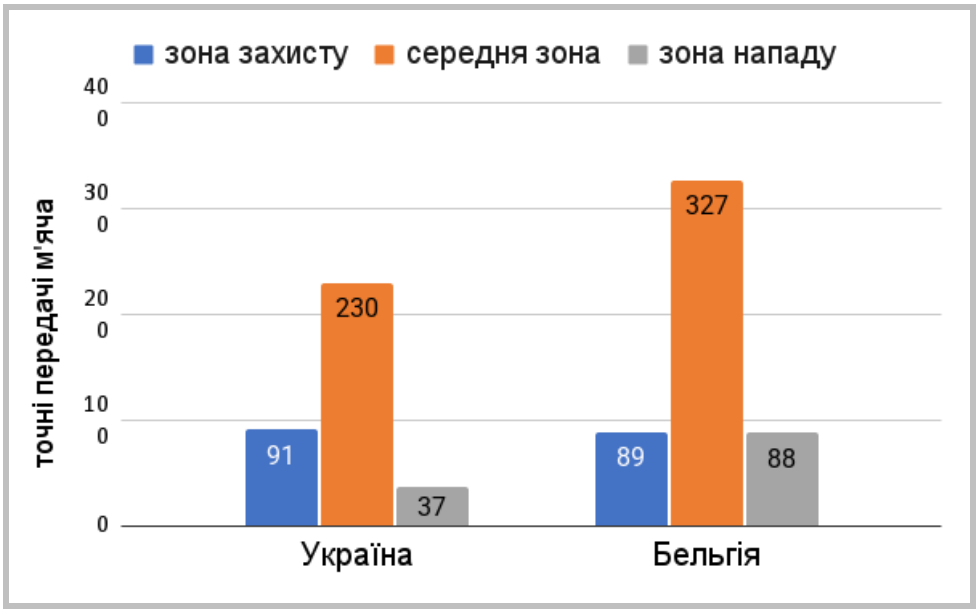

Рис. 5. Загальна кількість точних передач м’яча збірних команд Бельгії та України в різних зонах ігрового поля.

Висновки.

1. Ігрова активність футболіста залежить від швидкості перебігу розумових процесів, а також від різноманітності технічного арсеналу гравця, від теоретичних знань та практичних умінь та навичок, якими володіє футболіст.

2. Специфіка сучасного футболу характеризується варіативним змістом групової та командної тактичної взаємодії і складними умовами, в яких вона відбувається, це обумовлює всесторонній розвиток психічних якостей футболіста:

- пам'яті та уваги;
- здатності сприймати тактичну інформацію на великій швидкості інформаційного потоку;
- гнучкості (варіативності) мислення та швидкості рухових реакцій;
- емоційної стійкості та морально-вольових якостей.

3. Навколишня обстановка під час гри настільки мінлива, що вимагає надзвичайної готовності гравців до швидкої реакції на ситуацію що виникла, тобто швидкого вибору наступної техніко-тактичної дії. Затримка у сприйнятті ігрової ситуації, виборі та здійсненні рішення призводить до запізнення дій у відповідь на дії суперника. Отже, час рухових реакцій – один із важливих показників ефективності ігрової активності.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Планується вести подальший відео-аналіз техніко-тактичних дій футболістів збірної команди України. Отримані дані дозволяють дати об'єктивну оцінку діям футболістів під час матчу та вносити відповідні корективи в навчально-тренувальний процес.

Література

1. Tassi M, Nobari H, García D, Rubio A, Gajardo L, Manzano D, García-Calvo T. Exploring a holistic training program on tactical behavior and psychological components of elite soccer players throughout competition season: a pilot study. BMC Sports Science, Medicine and Rehabilitation, 2024; 16(1):16-27. Доступно: https://doi.org/10.1186/s13102-024-00811-x

2. Badari P, Machado G, Moniz F, Fontes A, Teoldo I. Comparison of soccer players' tactical behaviour in small-sided games according to match status. Journal of Physical Education and Sport, 2020; 21(1):12-20. Доступно: https://doi.org/10.7752/jpes.2021.01002

3. Gaviria J, Valencia-Sánchez G, Espinal E, Bustamante L, Arias-Arias E. Tactical critical thinking program on the tactical efficiency index, declarative and procedural knowledge in male soccer players: a case study. Frontiers in Sports and Active Living, 2024; 6, 1469347. Доступно: https://doi.org/10.3389/fspor.2024.1469347

4. El-Kailani G, Al Qarra S, Mazahreh J, A'mir O, Mersal M, Alkhateib M, Fattah OA. Nutritional knowledge, practices and habits of elite female soccer players according to the playing position. Phys Act Rev 2025; 13(1): 131-140. Доступно: https://doi.org/10.16926/par.2025.13.12

5. Perepelytsia P. The problem of football intelligence in modern research. Journal of Sports Games, 2024;4(34):55-61. Доступно: https://doi.org/10.15391/si.2024-4.07

6. Djaba W, Budiarti R, Sukamti R, Prabowo A. (2024). The Impact of Motivation on Decision-Making of Futsal Goalkeepers in Indonesia: An Analysis of Self-Confidence as Mediator. Sport Mont, 2024;22(2):45-51. Доступно: https://doi.org/10.26773/smj.240707

7. Koval I, Yaremko R, Hurtovenko N, Sirko R, Stelmakh O, Slobodianyk V, Kulyk Y, Hoian I. Juniors' extreme risky behavior in the context of the structure of self-efficacy in competitive activity. Journal of Physical Education and Sport, 2024; 24(10):1331-1341. Доступно: https://doi.org/10.7752/jpes.2024.10257

8. Otero-Saborido FM, Torreblanca-Martínez S, González-Jurado JA. Crosses into the box: comparison of the top five European football leagues. Phys Act Rev 2024; 12(2): 20-28. Доступно: https://doi.org/10.16926/par.2024.12.18

9. Gongbing S. The Practicality and Effectiveness of Soccer Scoring Techniques Revealed by Top Elite Soccer Scorers. Physical Activity Review, 2023; 11(1): 99-111. Доступно: https://doi.org/10.16926/par.2023.11.12

10. Lebediev S, Zhurid S, Koval S, Shalenko V. Control of physical and technical readiness of football players at the stage of specialized basic training. Slobozhanskyi Herald of Science and Sport, 2022; 26(1):14-19. Доступно: https://doi.org/10.15391/snsv.2022-1.003

References

1. Tassi M, Nobari H, García D, Rubio A, Gajardo L, Manzano D, García-Calvo T. Exploring a holistic training program on tactical behavior and psychological components of elite soccer players throughout competition season: a pilot study. BMC Sports Science, Medicine and Rehabilitation, 2024; 16(1):16-27. Dostupno: https://doi.org/10.1186/s13102-024-00811-x

2. Badari P, Machado G, Moniz F, Fontes A, Teoldo I. Comparison of soccer players' tactical behaviour in small-sided games according to match status. Journal of Physical Education and Sport, 2020; 21(1):12-20. Dostupno: https://doi.org/10.7752/jpes.2021.01002

3. Gaviria J, Valencia-Sánchez G, Espinal E, Bustamante L, Arias-Arias E. Tactical critical thinking program on the tactical efficiency index, declarative and procedural knowledge in male soccer players: a case study. Frontiers in Sports and Active Living, 2024; 6, 1469347. Dostupno: https://doi.org/10.3389/fspor.2024.1469347

4. El-Kailani G, Al Qarra S, Mazahreh J, A'mir O, Mersal M, Alkhateib M, Fattah OA. Nutritional knowledge, practices and habits of elite female soccer players according to the playing position. Phys Act Rev 2025; 13(1): 131-140. Dostupno: https://doi.org/10.16926/par.2025.13.12

5. Perepelytsia P. The problem of football intelligence in modern research. Journal of Sports Games, 2024;4(34):55-61. Dostupno: https://doi.org/10.15391/si.2024-4.07

6. Djaba W, Budiarti R, Sukamti R, Prabowo A. (2024). The Impact of Motivation on Decision-Making of Futsal Goalkeepers in Indonesia: An Analysis of Self-Confidence as Mediator. Sport Mont, 2024;22(2):45-51. Dostupno: https://doi.org/10.26773/smj.240707

7. Koval I, Yaremko R, Hurtovenko N, Sirko R, Stelmakh O, Slobodianyk V, Kulyk Y, Hoian I. Juniors' extreme risky behavior in the context of the structure of self-efficacy in competitive activity. Journal of Physical Education and Sport, 2024; 24(10):1331-1341. Dostupno: https://doi.org/10.7752/jpes.2024.10257

8. Otero-Saborido FM, Torreblanca-Martínez S, González-Jurado JA. Crosses into the box: comparison of the top five European football leagues. Phys Act Rev 2024; 12(2): 20-28. Dostupno: https://doi.org/10.16926/par.2024.12.18

9. Gongbing S. The Practicality and Effectiveness of Soccer Scoring Techniques Revealed by Top Elite Soccer Scorers. Physical Activity Review, 2023; 11(1): 99-111. Dostupno: https://doi.org/10.16926/par.2023.11.12

10. Lebediev S, Zhurid S, Koval S, Shalenko V. Control of physical and technical readiness of football players at the stage of specialized basic training. Slobozhanskyi Herald of Science and Sport, 2022; 26(1):14-19. Dostupno: https://doi.org/10.15391/snsv.2022-1.003